

KÄRNAVFALLSOPINIONEN

PER HEDBERG

Arbetet med att finna en plats i Sverige där det högaktiva kärnavfallet slutligen skall förvaras fortsätter. I höst går medborgarna i Malå kommun till valurnorna för att rösta om Svensk kärnbränslehantering (SKB) skall få gå vidare med sina undersökningar för att kartlägga hur väl kommunen passar som slutförvaringsort. SKB har under senare tid fokuserat sitt intresse till de kommuner som har kärnteknisk erfarenhet. Hit hör Varbergs kommun med Ringhals kärnkraftverk, Kävlinge kommun med Barsebäcksverket, Oskarshamns kommun med Oskarshamnsverket och det centrala mellanlagret för allt högaktivt kärnavfall (CLAB), Östhammar kommun med Forsmarksverket och Nyköpings kommun där den svenska kärntekniska forskningsanläggningen Studsvik ligger. Två av dessa kommuner har fallit bort. Kävlinge kommun är inte aktuell på grund av ogynnsamma geologiska förhållanden. I Varberg har kommunfullmäktige givit ett negativt svar på SKB:s förfrågan om att få genomföra en förstudie då det vid tiden för ett beslut inträffade en mindre jordbävning i området, vilket medförde att det blev politiskt omöjligt att säga ja till en förstudie. Vi har alltså idag fyra kommuner som är aktuella som kandidater som slutförvaringsorter – Oskarshamn, Nyköping, Östhammar och Malå. Enligt programmet skall SKB ta fram 5 till 10 kommuner som i en urvalsprocess skall reduceras till två och slutligen en enda. Det avgörande beslutet om var i landet slutförvaringen skall ske ligger hos regeringen.

En viktig komponent i åsiktsbildningen i kärnkraftsfrågan är naturligtvis hur människor bedömer riskerna vid olika moment i kärnenergiprocessen. Risker vid kärnavfallshantering och slutförvaring, risker i samband med reaktordriften och risker för atomvapenspridning är exempel på sådana moment. I tabell 1 redovisas svenska folkets bedömningar av olika risker i samband med utnyttjande av kärnenergi från 1986 till 1996. Siffrorna i tabellen utgörs av medeltal på en skala från 1 till 10, där 1 står för en mycket liten risk och 10 står för en mycket stor risk.¹

Tabell 1 Riskbedömningar i kärnkraftsfrågan 1986 - 1996 (medeltal)

Hur stor är risken för	SOM 86	SOM 87	SOM 88	SOM 89	SOM 90	SOM 91	SOM 92	SOM 93	SOM 94	SOM 95	SOM 96
att kärnkraften leder till att allt fler länder skaffar sig atomvapen	6,8	6,5	5,8	5,7	5,5	5,9	5,7	5,9	5,8	5,6	5,9
att vi i Sverige inte kan hantera och slut- förvara kärnkraftens avfall på ett säkert sätt	6,1	6,1	5,9	5,7	5,2	5,4	5,3	5,1	5,3	4,8	5,2
att kärnkraften ger upphov till ärftliga skador på kommande generationer	5,6	5,0	4,4	---	3,9	4,4	4,4	4,8	4,7	---	4,8
att kärnkraften ger ökade miljöskador på mark, luft och vatten	5,2	4,6	4,3	4,2	3,7	4,3	4,2	4,6	4,4	---	4,6
fler cancerfall och andra sjukdomar om vi använder kärnkraften	5,2	4,7	4,3	4,1	3,7	4,2	4,1	4,5	4,3	---	4,4
en större olycka med radioaktivt utsläpp i ett kärnkraftverk i Sverige	4,8	4,4	3,9	3,9	3,5	3,7	3,7	4,0	3,9	3,6	3,9
att länderna i Östeuro- pa inte kan hantera sina kärnkraftverk och sitt kärnavfall på ett säkert sätt	---	---	---	---	---	---	---	---	8,8	8,7	8,9

Kommentar: Medeltalen kan variera mellan 1.0 (mycket liten risk) och 10.0 (mycket stor risk). Frågorna om riskerna för att kärnkraften medför ökade miljöskador, fler cancerfall och frågan om kärnkraften ger upphov till ärftliga skador ställdes inte i SOM95. Frågan om ärftliga skador ställdes inte heller i SOM89.

Sedan tidigare undersökningar vet vi att svenska folkets bedömningar av risker i samband med kärnteknisk verksamhet mycket fort kan förändras vid tillbud eller olyckor, men också att riskbedömningarna återgår till en nivå liknande den före olyckan relativt fort.² Effekterna av olyckan i Tjernobyl kan avläsas i svenska folkets riskbedömningar under 1986 och 1987. Sedan dess ligger riskbedömningarna på en förhållandevis stabil nivå.

Det ökade kärnkraftsstödet Sören Holmberg har visat på i den svenska opinionen sedan 1993 återspeglas inte i en minskning när det gäller människors

riskbedömningar. Riskbedömningarna 1993 och 1996 ligger i det närmast på en identisk nivå. Fastän befolkningen blivit mer kärnkraftsvänlig bedömer man riskerna med kärnenergin vara lika stora som tidigare. En förklaring till att inte riskbedömningarna avtar samtidigt som befolkningen blir alltmer positiv till kärnkraften skulle kunna vara att det är andra faktorer än riskbedömningar som börjat väga tyngre vid det enskilda ställningstagandet i kärnkraftsfrågan. Det skulle t ex kunna handla om att ekonomiska och samsättningsmässiga skäl bedöms som viktigare vid en avvägning för eller emot kärnkraften. Riskproblematiken kanske uppfattas som mindre akut så här elva år efter Tjernobyl.

Svenska folket bedömer riskerna vid hantering och slutförvaring av vårt kärnavfall som förhållandevis höga. Den senaste SOM-undersökningen visar ett medeltal på 5,2. Det är ett högre värde än bedömningen av risken för en större olycka vid något av våra kärnkraftverk (3,9). Bortser vi från frågorna om Östeuropas kärnenergihantering har det under de elva år mätserien omfattar endast varit risken för atomvapenspridning som bedömts som högre. I 1996 års SOM-undersökning var riskmedeltalet 5,9 för frågan om atomvapenspridning.

Var den slutliga förvaringen av det högaktiva kärnavfallet skall förläggas är en svår nöt att knäcka. Svenska folkets inställning till ett slutförvar i den egna kommunen karaktäriseras av ett kompakt motstånd. I tabell 2 redovisas vad medborgarna anser om en etablering av vindkraftverk, oljeraffinaderi, kärnkraftverk, anläggning för miljöfarligt avfall och ett slutförvar för kärnkraftens högaktiva kärnavfall i den egna kommunen.

Tabell 2 Åsikter om etablering av olika verksamheter i den egna kommunen 1996 (procent)

verksamhet	mycket positiv	ganska positiv	varken positiv eller negativ	ganska negativ	mycket negativ	summa procent	antal personer
vindkraftverk	43	33	16	4	4	100	1 620
oljaffinaderi	3	8	30	26	33	100	1 615
kärnkraftverk	3	10	22	17	48	100	1 608
anläggning för miljöfarligt avfall	5	8	20	21	46	100	1 629
slutförvar för kärnkraftens högaktiva avfall	2	5	17	14	62	100	1 624

Kommentar: I SOM96 besvarades enkäten av 1 779 personer. I tabell 2 ingår ej de som inte besvarat frågorna. I samtliga fem frågor utgör denna grupp 7 - 8 procent av undersökningens samtliga svarspersoner.

När det gäller ett slutförvar i den egna kommunen är det endast 7 procent av befolkningen som ser positivt på en sådan i den egna kommunen. Tre fjärdedelar (76 procent) är negativa, hela 62 procent mycket negativa. Av de verksamheter som ingår i frågesviten är en etablering av ett slutförvar det svenska folket minst vill se i den egna kommunen. Men överhuvudtaget är det få av verksamheterna som lockar medborgarna. Andelen positiva för etablering av oljeraffinaderi, kärnkraftverk och anläggning för miljöfarligt avfall ligger mellan 11 och 13 procent. Vindkraftverk bemöts emellertid mycket positivt. Andelen som kan tänka sig ett vindkraftverk i den egna kommunen är 76 procent, endast 8 procent är negativa.

SOM-undersökningarna omfattar ett rikstäckande urval. Det innebär att vi uttalar oss om opinioner för hela den svenska befolkningen. Hur enskilda kommunala medborgaropinioner ser ut när det gäller frågan om en slutförvaring i den egna kommunen kan vi inte uttala oss om. Bakom det kompakta motstånd som riksdatabeskrivningen avspeglar kan det dock finnas variationer på lokal nivå. Exempelvis visar en undersökning av attityderna bland ungdomar i Oskarshamn i åldern 15-30 år där samma fråga ställdes att 37 procent var

positiva och 27 procent negativa till en slutförvaring av högaktivt avfall i den egna kommunen.³

Sviten med frågor om olika typer av etableringar till den egna kommunen har funnits med i SOM-studierna under de senaste tre åren. Resultaten i tabell 3 visar på en mycket stabil medborgaropinion. Inga påtagbara förändringar har inträffat. Vid varje mättillfälle har vindkraftverk varit den verksamhet man helst vill se i kommunen medan ett slutförvar för högaktivt kärnavfall visat sig vara den verksamhet man helst vill slippa. Den senaste SOM-undersökningen visar svaga tecken på en viss förstärkning av slutförvaring som den mest negativa verksamheten i förhållande till de övriga. Den verksamhet svenska folket sett näst mest negativt på under de tre åren är anläggningar för miljöfarligt avfall. Skillnaden mellan de som är negativa till en etablering av en anläggning för miljöfarligt avfall och de som är negativa till en etablering av ett slutförvar i den egna kommunen har ökat. I 1994 år SOM-undersökning var skillnaden 4 procentenheter, i 1995 års undersökning 3 procentenheter, men 1996 har skillnaden ökat till 9 procentenheter.

Tabell 3 Andel motståndare till olika etableringar i den egna kommunen 1994 - 1996 (procent)

verksamhet	SOM 1994	SOM 1995	SOM 1996
vindkraft	7	9	8
oljeraffinaderi	61	59	59
kärnkraftverk	64	65	65
anläggning för miljöfarligt avfall	70	70	67
slutförvar för kärnkraftens högaktiva avfall	74	73	76

Kommentar: I tabellen har de personer som inte besvarat frågan uteslutits ur procentbasen.

I kärnkraftsfrågan vet vi att män är mer positiva än kvinnor, att äldre är mer positiva än yngre och att sympatisörer till moderata samlingspartiet, socialdemokraterna och folkpartiet är mer positiva än sympatisörer till miljöpartiet och vänsterpartiet.⁴ Den åsiktsmässiga kopplingen mellan kärnkraftsåsikt och inställning till hur man bedömer risker i kärnavfallsfrågan är stark ($r=.58$). Tidigare undersökningar har också visat att kön och partisympati, men inte ålder, bidrar till att förklara åsikter när det gäller etablering av ett slutförvar i den egna kommunen.⁵ I tabell 4 undersöks huruvida olika bakgrundsfaktorer förklaringsvärde förändrats under den senaste treårsperioden.

Tabell 4 Andelen negativa till ett slutförvar i den egna kommunen efter kön, ålder, bostadsort och partisympati (procent)

	SOM 1994	SOM 1995	SOM 1996
kön			
man	65	64	67
kvinna	83	82	84
ålder			
15-30	72	70	76
31-60	74	75	75
62-80	76	74	77
bostadsort			
ren landsbygd	76	80	79
mindre tätort	73	72	74
stad, större tätort	74	72	76
de tre storstäderna	77	70	73
partisympati			
v	81	85	79
s	76	69	76
c	84	77	89
fp	72	71	78
m	64	66	67
kd	76	79	88
mp	85	82	84
samtliga	74	73	76

Resultaten visar att framförallt kön har betydelse för inställning till om ett slutförvar skall förläggas i den egna kommunen. I 1996 års SOM-undersökning var 67 procent bland männen negativa till ett slutförvar jämfört med 84 procent bland kvinnorna. Sambandet med partisympati är svagare. De mest negativa i 1996 års SOM-undersökning återfinns bland miljöpartiets och centerpartiets sympatisörer medan sympatisörer till moderata samlingspartiet är minst negativa. Varken bostadsort eller ålder visar på något tydligt samband med åsikten om ett slutförvar skall förläggas i den egna kommunen eller ej. Resultaten visar också på ett mycket stabilt förhållande i struktureringen i slutförvaringsfrågan. Inga noterbara förändringar har skett under treårsperioden.

I Sverige är idag kärnkraftsanhängarna i majoritet. Vi vet också att överväldigande majoritet av befolkningen (87 procent) anser att vi själva skall ta hand om det kärnavfall vi producerar.⁶ Dessutom anser en majoritet att det högaktiva kärnavfallet kan förvaras på ett säkert sätt så länge det är farligt för människor och natur.⁷ Men det är endast en knapp tiondel av landets medborgare som kan tänka sig en slutförvaring i sin egen kommun. En förenklaad slutsats som ligger nära tillhands är att man tar till sig fördelarna men accepterar inte nackdelarna. Gärna kärnkraft, men inget avfall på den egna bakgården. Detta fenomen går internationellt under beteckningen NIMBY - Not In My Back Yard.

Det är naturligtvis inte så enkelt att vi kan förvänta oss att samtliga som är för kärnkraften också är positiva till ett slutförvar i den egna kommunen. De som förespråkar kärnkraft kan mycket väl avfärda ett slutförvar om de anser att metoden för slutförvaring är dålig, att de geologiska förhållandena i kommunen inte är tillräckligt stabila eller anser att man i stället för en permanent slutförvaring borde fortsätta att övervaka avfallet i anläggningar liknande den vi idag har i CLAB. Men är man positiv till kärnkraft utan åsikter av det här slaget ligger tolkningar i termer av NIMBY nära tillhands. Liksom det finns rationella skäl att vara för kärnkraften men emot en slutförvaring i den egna kommunen gäller också att det är fullt rimligt att vara motståndare till kärnkraften men ändå acceptera en slutförvaring i den egna kommunen. Med en negativ kärnkraftsåsikt följer inte nödvändigtvis att man bedömer en slutförvaring som osäker eller negativ. I tabell 5 redovisas hur inställning till kärnkraften hänger ihop med inställning till ett slutförvar i den egna kommunen i SOM-undersökningarna 1994-1996.

Tabell 5 Andel positiva till ett slutförvar i den egna kommunen mot kärnkraftsåsikt (procent)

kärnkraftsåsikt	SOM 1994	SOM 1995	SOM 1996
avveckla kärnkraften till år 2010 eller snabbare	3	3	5
avveckla kärnkraften men inte så snabbt som till 2010	6	6	4
använd kärnkraften	15	19	16
ingen bestämd åsikt	4	4	5

Kommentar: Personer som ej besvarat frågan om slutförvar i den egna kommunen ingår ej i procentbasen

Resultaten visar att de personer som vill använda kärnkraften är mer positiva till en slutförvaring i den egna kommunen än de som vill avveckla den ($r=.31$ 1994, $r=.35$ 1995 och $r=.30$ 1996). I 1996 års SOM-undersökning utgjorde den grupp som vill använda kärnkraften utan tidsbegränsning 26 procent av befolkning.⁸ Men det är långt ifrån alla bland dessa som också såg positivt på en slutförvaring i den egna kommunen. Under treårsperioden har det varit mellan 15 och 19 procent av de mest positiva kärnkraftsanshångarna som också ser positivt på en slutförvaring i den egna kommunen, mellan 46 till 53 procent har varit negativa. Resultat från SOM-undersökningen 1996 visar också att bland personer som bedömer riskerna med hantering och slutförvaring av kärnavfall som låga är det endast 16 procent som ser positivt på en slutförvaring i kommunen, över hälften är negativa (59 procent). Bland personer som både bedömer riskerna som låga och vill använda kärnkraften är det till yttermera visso endast 21 procent som är positiva till ett slutförvar i den egna kommunen; hela 47 procent är negativa.⁹

När det gäller frågan om slutförvaringen ligger en stor del av beslutsprocessen på lokalnivå. Visserligen har regeringen det slutliga avgörandet men när det gäller frågor om SKB skall tillåtas genomföra förstudier i kommunen eller om de efter förstudierna skall få gå vidare med sina undersökningar har lokala beslutsfattare och kommunmedborgare stora möjligheter att påverka vilken väg kommunen skall gå. Men rent formellt har regeringen sedan 1990 möjlighet att häva kommunernas vetorätt när det gäller anläggningar av nationellt intresse. Veto-frågan har aldrig tillhört de stora stridsfrågorna i

svensk politik. Oskarshamns kommun har emellertid på senare tid kritiserat regeringens möjlighet att förbigå det kommunala vetot i frågan om lokalisering av ett slutförvar. Man menar att det kan skapa en osäkerhetsfaktor för de kommuner som är involverade i selektionsprocessen för att slutligen få fram en lämplig slutförvaringsplats.¹⁰ Hur svenska folket har sett på det kommunala vetot i frågan om slutförvaring av kärnavfall från 1987 till 1996 redovisas i tabell 6.

Tabell 6 Svenska folkets åsikt om kommunalt veto i kärnavfallsfrågan 1987-1996 (procent)

	SOM 1987	SOM 1988	SOM 1989	SOM 1990	SOM 1991	SOM 1992	SOM 1993	SOM 1994	SOM 1995	SOM 1996
ja, kommunalt veto skall finnas i kärnavfallsfrågan	54	51	52	46	48	---	52	---	---	53
nej, kommunalt veto skall inte finnas i kärnavfallsfrågan	17	17	17	21	17	---	17	---	---	15
har ingen bestämd åsikt i frågan /vet inte	29	32	31	33	35	---	31	---	---	32
summa procent	100	100	100	100	100	---	100	100	100	100
antal personer	1624	1672	1634	1578	1573	---	1857	---	---	1779

Kommentar: Frågan om kommunalt veto i kärnavfallsfrågan ställdes inte 1992, 1994 och 1995. Vid 1986 år undersökning ställdes frågan utan svarsalternativ för ingen bestämd åsikt. Svarsfördelningen var då 72 procent ja, 24 procent nej och 4 procent som ej besvarade frågan.

Som framgår av resultaten är det litet som har hänt i medborgaropinionen under den 10-års period mätningarna omfattar. Ungefär halva svenska folket har under perioden varit för ett kommunalt veto i frågan om kärnavfallets slutförvaring, en knapp femtedel har varit motståndare till vetot och ca en tredjedel av befolkningen har inte haft någon åsikt i frågan. Återigen är det åsiktsstabilitet som karaktäriserar resultaten.

I Sören Holmbergs analys av vetoopinionen 1987 framkom bl a att kvinnor var mer positiva till ett kommunalt veto i slutförvaringsfrågan än män, att

yngre var mer positiva än äldre, att människor i norra Sverige var något mer positiva än i södra Sverige. Holmberg kunde också konstatera att vetoopinionen hade politiska kopplingar så till vida att sympatisörer till vänsterpartiet, centerpartiet, miljöpartiet och dåvarande kds var mer positiva än framförallt moderaternas sympatisörer. Däremot fanns inget samband till hur man placerade sig på vänster-högerskalan i svensk politik. De starkaste sambanden med vetoopinionen återfanns i människors inställning i kärnkraftsfrågan. Kärnkraftsmotståndare var betydligt mer positiva till ett kommunalt veto i slutförvaringsfrågan än kärnkraftsanhängare.¹¹

När vi ser hur dessa faktorer strukturerar vetoopinionen tio år senare är likheten slående. Även i årets SOM-undersökning är kvinnorna mer positiva till ett kommunalt veto i slutförvaringsfrågan än männen, yngre personer är något mer positiva än de äldsta, men sambandet är inte lika starkt som 1987. De mest positiva till ett kommunalt veto är bosatta i Västerbotten och Norra Mellansverige (Värmland-, Kopparbergs- och Gävleborgs län), men de regionala skillnaderna är små även i 1996 års SOM-undersökning. Skillnad i utbildningsnivå spelar ingen större roll för hur man ställer sig till det kommunala vetot. Stödet är dock något lägre bland personer med examen från universitet eller högskola och bland de som tagit studentexamen men ej gått vidare till högskola. Även kopplingen till partisympati visar påfallande likheter med 1987 års resultat. Bland miljöpartiets och centerpartiets sympatisörer återfinns de mest positiva till det kommunala vetot och bland moderaternas och folkpartiets sympatisörer återfinns de mest negativa.

En tydlig förändring kan spåras i vetoopinionens koppling till vänster-högerdimensionen i svensk politik. Frågan om det kommunala vetot har under tioårsperioden blivit en vänster-högerfråga. Bland de personer som placerade sig långt till vänster var det i 1996 års SOM-undersökning 68 procent som var för vetot medan det bland de som placerade sig långt till höger endast var 45 procent som för vetot. Motsvarande siffror i Holmbergs analys från 1987 var 51 respektive 50 procent.

Tabell 7 Andel positiva till det kommunala vetot i slutförvaringsfrågan mot kärnkraftsåsikt och inställning till ett slutförvar i den egna kommunen (procent)

	ja till kommunalt veto		nej till kommunalt veto		ingen bestämd åsikt	
	1987	1996	1987	1996	1987	1996
kärnkraftsåsikt						
avveckla omedelbart	72	69	5	5	23	27
avveckla snabbare än till 2010	79	78	5	3	16	19
avveckla till 2010	57	72	14	7	29	21
avveckla men inte så snabbt som till 2010	46	52	25	16	29	32
använd kärnkraften avveckla inte	38	38	39	32	23	31
slutförvaring i egna kommunen						
positiv		34		41		27
varken positiv eller negativ		35		28		38
negativ		61		11		28

Resultaten i tabell 7 visar att kopplingen mellan vetoopinionen och kärnkraftsfrågan består. Kärnkraftsanshängare är inte lika positiva till vetot som kärnkraftsmotståndare. Vi ser dock en tydlig förändring för personer som vill avveckla kärnkraften före år 2010. Andelen som är positiva till det kommunala vetot har ökat från 57 procent 1987 till 72 procent 1996. Mot bakgrund av att en positiv syn på det kommunala vetot hänger samman med en negativ syn på kärnkraften, samt att vi kommit tio år närmare år 2010 och att en avveckling till år 2010 ser allt mer främmande ut är resultatet inte överraskande. Människor som idag vill avveckla kärnkraften till år 2010 är sannolikt lika mycket mot kärnkraften som de personer var som för tio år sedan önskade se kärnkraften avvecklad snabbare än till år 2010.

När det gäller inställning till slutförvaring av högaktivt kärnavfall i den egna kommunen finns en tydlig koppling till vetoopinionen. Bland de som har en positiv inställning till ett slutförvar är det fler som säger nej till det kommunala vetot (41 procent) än som säger ja (34 procent). Bland motståndarna till ett slutförvar i den egna kommunen är förhållandet det omvända, 11 procent emot det kommunala vetot och 61 procent för. Det är också fler som ser positivt på vetot bland personer med litet förtroende för regeringen än bland de med stort förtroende för regeringen. Något samband med förtroende för

kommunstyrelsen finns emellertid inte. Det är mycket tydligt att människor som är oroliga för en slutförvaring i den egna kommunen vill garantera att den lokala beslutsprocessen skall vara avgörande för om den egna kommunen skall ta emot högaktivt avfall eller inte.

Avslutningsvis kan vi konstatera att den svenska kärnavfallsopinionen kan karaktäriseras som mycket stabil vad gäller nivå och vilka faktorer som strukturerar människors åsikter i frågan. Riskerna vid hantering och slutförvaring av kärnavfallet bedöms fortfarande vara höga i förhållande till andra risker i kärnenergiprocessen och ett slutförvar för högaktivt kärnavfall är fortfarande en av de etableringar svenska folket helst vill slippa i sin egen kommun. Men en förändring har noterats och det gäller frågan om det kommunala vetot i slutförvaringsfrågan som sedan 1987 utvecklats till en vänster-högerfråga i folkopinionen.

Noter

1. Statens kärnkraftsinspektion (SKI) har sedan 1994 finansierat forskningsprojektet Kärnkraftsopinionen i Sverige och projektets medverkan i de årliga SOM-undersökningarna. Mätningarna mellan 1986-1993 finansierades av dåvarande Statens kärnbränslenämnd (SKN).
2. Se Holmberg, 1988
3. Se Hedberg och Sundqvist, 1997. Frågeformuleringen var identisk med SOM-frågan, men den ställdes inte i en svit med frågor om andra typer av verksamhets-etableringar i kommunen.
4. Se t ex Holmberg, 1997
5. Se Hedberg, 1994
6. Sifo:s och SKB:s mätning i juni 1995
7. Hedberg, 1996
8. Se Holmberg, 1997

9. Frågan om bedömning av riskerna vid hantering och slutförvaring av kärnavfallet är utformad som en skala från 1 till 10 där 1 står för mycket liten risk och 10 för mycket stor risk. I detta sammanhang har frågan kategoriserats så att värdena 1-3 står för liten risk, 8-10 för stor risk och 4-7 för varken stor eller liten risk.

10. Se Hedberg och Sundqvist, 1997

11. Se Holmberg, 1988b

Referenser

Hedberg, Per (1994). "Kärnavfall - Nej tack!" I Sören Holmberg och Lennart Weibull (red), *Vägval*, SOM-rapport nr 11. Göteborgs universitet. Statsvetenskapliga institutionen och institutionen för masskommunikation och journalistik.

Hedberg, Per (1994). "Kärnavfallsopinionen i skuggan av folkomröstningen i Storuman" I Sören Holmberg och Lennart Weibull (red), *Mitt i Nittiotalet*, SOM-rapport nr 16. Göteborgs universitet. Statsvetenskapliga institutionen och institutionen för masskommunikation och journalistik.

Hedberg, Per och Sundqvist, Göran (1997). "Slutstation Oskarshamn?" i Rolf Lidskog (red), *Kommunen och kärnavfallet. Svensk kärnavfallshantering på 1990-talet*. (kommande) Stockholm. Carlssons.

Holmberg, Sören (1988a). *Svenska folkets åsikter om kärnkraft och slutförvaring efter Tjernobyl*. Statens kärnbränslenämnd. SKN rapport 30. Stockholm. Allmänna förlaget.

Holmberg, Sören (1988b). "Vetooopinionen". I Sören Holmberg och Lennart Weibull (red), *SOM-undersökning 1987*, SOM-rapport nr 2. Göteborgs universitet. Statsvetenskapliga institutionen och avdelningen för masskommunikation.

Holmberg, Sören (1997). "Den seglivade kärnkraftsfrågan". I Sören Holmberg och Lennart Weibull (red), *Ett missnöjt folk?* SOM-rapport nr 18. Göteborgs universitet. Statsvetenskapliga institutionen och avdelningen för masskommunikation.

SIFO, (1995). *Kan avfallet förvaras säkert i berggrunden?* Opinionsmätning i kärnavfallsfrågan på uppdrag av Svensk kärnbränslehantering (SKB).